

گونه‌شناسی و الگویابی راهکارهای بهره‌وری و خودکفایی مصرف انرژی در مسکن بومی روستاهای جلگه ارومیه

آرمین معماری^{۱*}، محمدعلی خانمحمدی^۲، مهدی حمزه‌نژاد^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران armin.memari@ymail.com

۲- دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران khammohammadi@iust.ac.ir

۳- استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران hamzenejad@iust.ac.ir

چکیده

امروزه، موضوع صرفه‌جویی انرژی در ساختمان، پس از غفلتی چندین ساله با توجه به نگرانی‌های اخیر زیست‌محیطی به‌وجود آمده در سراسر جهان، اهمیت فراوانی یافته است. رشد سرطانی شهرها به واسطه پیشرفت تکنولوژی، نیاز به انرژی را بیش از پیش مطرح نموده و با توجه به توسعه امکانات و تأثیرپذیری مناطق روستایی از شهرها، به تدریج، روال سنتی ساخت و ساز همساز با اقلیم، جای خود را به استفاده بی‌رویه از انرژی‌های برگشت‌ناپذیر داده است. این درحالی است که بناهای بومی و سنتی با توجه به محدودیت دسترسی به منابع انرژی، همواره بهره‌وری مناسبی از انرژی داشته و پس از گذشت دهه‌ها، این بناها می‌توانند الگویی برای ساخت و ساز جدید باشد. از این‌رو برای جلوگیری از تحولات سطحی و نابجا در بافت روستایی، می‌بایست به واسطه مطالعات دقیق به الگوهای مناسب و سازگار با اقلیم منطقه دست یافت. این پژوهش بیانگر روش‌های به‌کاررفته در خانه‌های بومی روستاهای جلگه ارومیه، از جنبه بهره‌وری انرژی، با توجه به اقلیم سرد منطقه می‌باشد. طبق شاخص‌های به دست آمده از مرور سابقه پژوهش، درکنار مشاهدات میدانی و مصاحبه، ضمن گونه‌شناسی مسکن بومی منطقه، به بررسی اقلیمی گونه‌ها با انتخاب نمونه‌های موردی پرداخته شده است. شاخص‌های اقلیمی تأثیرگذار را می‌توان در سه دسته درونی، مرزی و بیرونی در سه گونه مسکن مورد مطالعه قرار داد. با طبقه‌بندی عوامل دخیل ذکرشده می‌توان به الگوهای پایدار اقلیمی دست یافت که مناسب‌ترین عملکرد را در مواجهه با شداید جوی داشته و از منابع در دسترس و داشته‌های خود به مناسب‌ترین وجه ممکن سود جستند.

واژه‌های کلیدی: گونه‌شناسی، مسکن روستایی، اقلیم سرد، بهره‌وری انرژی، ارومیه، خودکفایی

۱- مقدمه

پس از بحران انرژی دهه ۷۰ میلادی، فشاری در جهت ساخت ساختمان‌هایی با بهره‌وری انرژی بالا و استفاده از نیروهای طبیعی از قبیل خورشید و باد برای ایجاد آسایش غیرفعال ایجاد شد. در ادامه با کاهش بهای نفت، نقش بهره‌وری انرژی کم‌رنگ‌تر شده و با پایان قرن، دو عامل افزایش بهای نفت و گرمایش جهانی به‌واسطه استفاده بی‌رویه از سوخت‌های فسیلی باعث مطرح شدن مجدد نقش بهره‌وری انرژی شد. [۱] در راستای خروج از بحران زیستی موجود، وظیفه معماران و شهرسازان، طراحی براساس اصول زیست‌محیطی و خودکفایی در انرژی می‌باشد که در این زمینه مرور تجارب گذشتگان ضروری می‌نماید.